

”Lihaa Haane-suvun luille”

Matti Lehtiö

Eteläpohjalaiset Juuret-julkaisussa 1/2003 Penni Airas kertoi esivanhemmistaan, Haane-suvusta. Artikkelin innoittamana kävin hallussani olevan vuorikärjääineiston lävitse tarkoituksella etsiä jotain metkaa Haane-suvulle tapahtunutta. Yllätyksekseni tulos osoittautui perin niukaksi: Haanen seppäsuku osoittautui perin sävyisäksi joukoksi. Esiinnousseista asiakirjaotteista paistaa selvästi lävitse tunnontarkat, ammattitaitoiset ja ympäristönsä kanssa sopuissa elävät ihmiset. Jotain sentään löytyi.

Vuonna 1772 Kimon ruukissa työskentelevä Elias (Eliasson) Haane (Priita Haanen sisko ja siten Mikki Hellbergin lanko), joutui paikallisen talonpojan ripitettäväksi. Syynä tapahtumasarjaan oli Eliaksen tunnontarkkuus, joka oli suuttanut ruukkiin sysiä toimittaneen suurpiirteisen talonpojan. Kuten jäljempänä olevasta asiakirjasta selviää, juttu todettiin Vuorikärjääioikeuteen kuulumattomaksi ja painettiin villaisella. Vaikka asian kuulumattomuutta perustellaankin asiankäsittelyn yhteydessä perusteellisesti, lienee totuus asiassa raadollisempi: Vuorikärjääioikeus jätti mielellään – milloin se vain oli mahdollista – asian käsittelemättä siirtäen ongelmalliset asiat normaaleille käräjille.

Vuorikäräjät Kimon ruukissa helmikuun 12. p:nä v. 1772, 12§

Kimon ruukin kankivasaraseppä Elias Hahne on näille käräjille haastanut verotalollisen Anders Michelssonin Kimon kylästä, vastaamaan siitä, että on häirinnyt kantajaa haukkumasanoilla sekä puhunut varomattomia sanoja kruunun leimamerkeistä.

Asian käsittelyn alkaessa olivat kantaja ja haastettu molemmat läsnä, ja kantaja vahvasti kanteen sisällön oikeaksi. Vastaaja kiisti sen sanoen, että kun kantaja oli pari viikkoa sitten ollut kankipajalla ottamassa vastaan vastaajan tuomia sysiä, oli hän niitä mitatessaan ollut pikkumaisen tarkka, josta vastaaja oli saanut aiheen pikaistuksissaan tiuskaista, että mittapuuhan oli kantaja hoitanut kuin varas ja lurjus. Jälkeenpäin vastaaja arveli sanoneensa pahasti ja pyysi nyt sanomaansa anteeksi sanoen kantajaa rehelliseksi ja sävyisäksi mieheksi. Sitä vastoin vastaaja kielsi sanoneensa mitään sopimatonta kruunun leimamerkeistä, josta kantaja on hakenut häntä syytteeseen. Kantaja sanoi kuitenkin hänellä olevan tästä todisteita. Ennen asian jatkokäsittelystä katsoi vuorikärjääioikeus aiheelliseksi katsoa harkita, kuuluiko tämä asia tämän oikeusistuimen ratkaisovaltaan. Asian osapuolia pyydettiin poistumaan ja lautakunnan harkinnan tuloksena päädyttiin seuraavaan päätökseen.

Koska esillä oleva riitajuttu kankivasaraseppä Elias Hahnen ja Kimon kylästä kotoisin olevan verotalollinen Anders Michelssonin välillä koskee muuatta heidän keskeistään sanasotaa ja lievästi ajattelematonta lausumaa kruunun leimamerkeistä, ei se ole sellainen asia, joka liittyy vuoritoimeen ja siihen kuuluvan ainesten varastoinnin, käsittelyn ja hoidon piiriin, eikä saman elinkeinotoiminnan piiriin liittyvien varkauksien, salakaupan, seppiä ja ruukin palveluksessa olevaa muuta väkeä ja heidän keskeisiä erimielisyyksiä eikä kaivos- ja ruukkiyrityksiä koskevien asioiden piiriin. Näin ollen vuorikärjääioikeus ei Oikeudenkäyntikaaren 10. luvun 11. §:ään nojautuen voi ottaa asiaa käsiteltäväkseen, mikä annettiin osapuolille tiedoksi.